

קריטריונים להגדרת צמחים פולשים בישראל ולהערכת הסיכון

עודד כהן ויוסי ריוב

תמונה 1. טיול בחיק הטבע בחברת צמחים מתאזרחים, מתפרצים ופולשים

הילדה בתמונה התאזרחה בארץ, פרי לקיבוץ גלילות. היא מטיילת בחורשת אקליפטוס, שכמו הילדה, אף הוא התאזרח בארץ. לרגליה שדה חמציץ נטוי, שמוגדר כאן כמין פולש, ובידה תפרכת מכבד של קנה מצוי, שהוא מין מתפרץ בבתי הגידול של הארץ, ונחשב לפולש בהרבה ארצות אחרות בעולם. העדר הפצה יעילה למרחק ויכולת תחרותית גרועה של נבטי האקליפטוס הזעירים בתנאי הקיץ הארוך והיבש בישראל, מביאים לכך שהסוג אינו מתגבר על מכשולי ההפצה לטווח רחוק ועל מכשולי ההישרדות, ולכן האקליפטוס אינו פולש, כשם שמיני השיטה האוסטרליים פולשים כאן. אקליפטוס המקור מצליח להתרבות באופן טבעי יותר מאשר מיני אקליפטוס אחרים, ולכן ההגדרה המתאימה לו לדעתנו הינה מין שהתאזרח בארץ, שמשמעותה מין המתרבה באופן טבעי, אך אינו מתפשט ויוצר עומדים צפופים במספר רב של מוקדים המרוחקים מצמח האם. החמציץ הנטוי מתרבה וגטיבית בעילות רבה, עובדה זו מסייעת לו לצלוח את מכשולי הריבוי וההישרדות בסביבה החדשה. האדם מסייע לחמיץ לשפר הפצתו למרחוק על ידי העברה של קרקע ממקום למקום. התפשטות החמציץ הנטוי בהרבה מוקדים וצפיפותו הרבה בכל מוקד כפי שנראה בתמונה, היא שמצדיקה את הגדרתו כמין פולש בישראל. חזית ההתפשטות של קנה המצוי מתאפיינת בהפצה לטווח קרוב על ידי ריבוי וגטיבי והפצה לטווח רחוק על ידי הפצת זרעים ברוח. ההפצה היעילה לטווח קרוב, בשילוב עם

מרכיב של הפצה לטווח רחוק, טווח חיגור רחב לצידי מקורות מים ויכולת תחרותית טובה, הם שהופכים את הקנה המצוי לצמח דומיננטי בכל בתי הגידול הלחים של ישראל. התמונה צולמה ביער חולדה (2013). צילם: עודד כהן ©